

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

15
ДИНАРА
1952

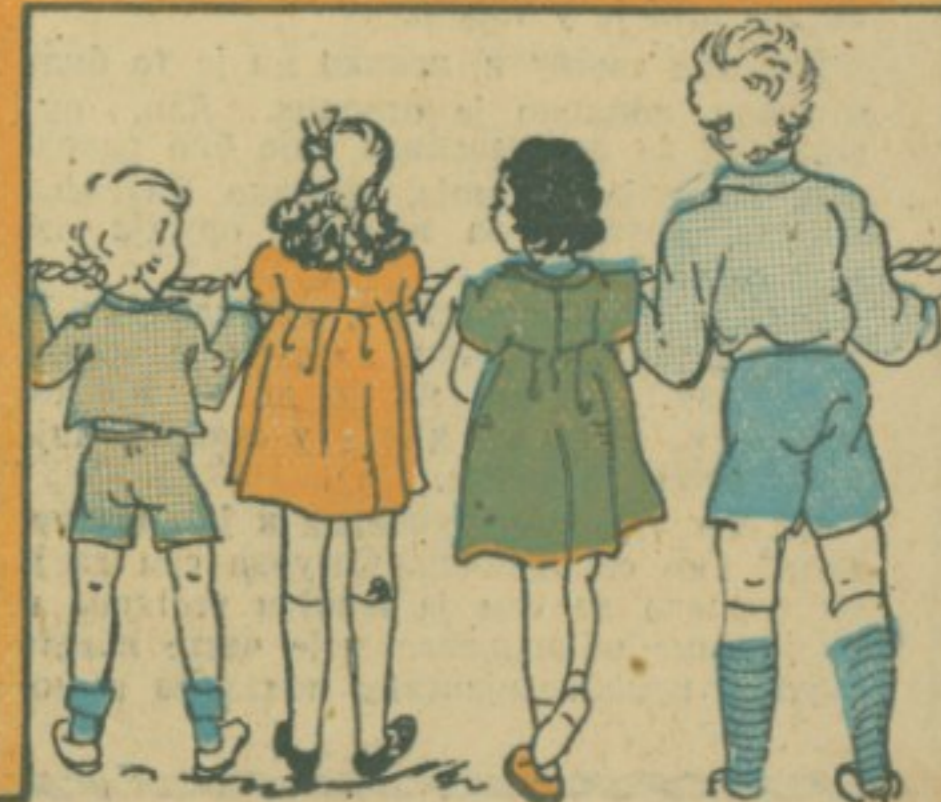
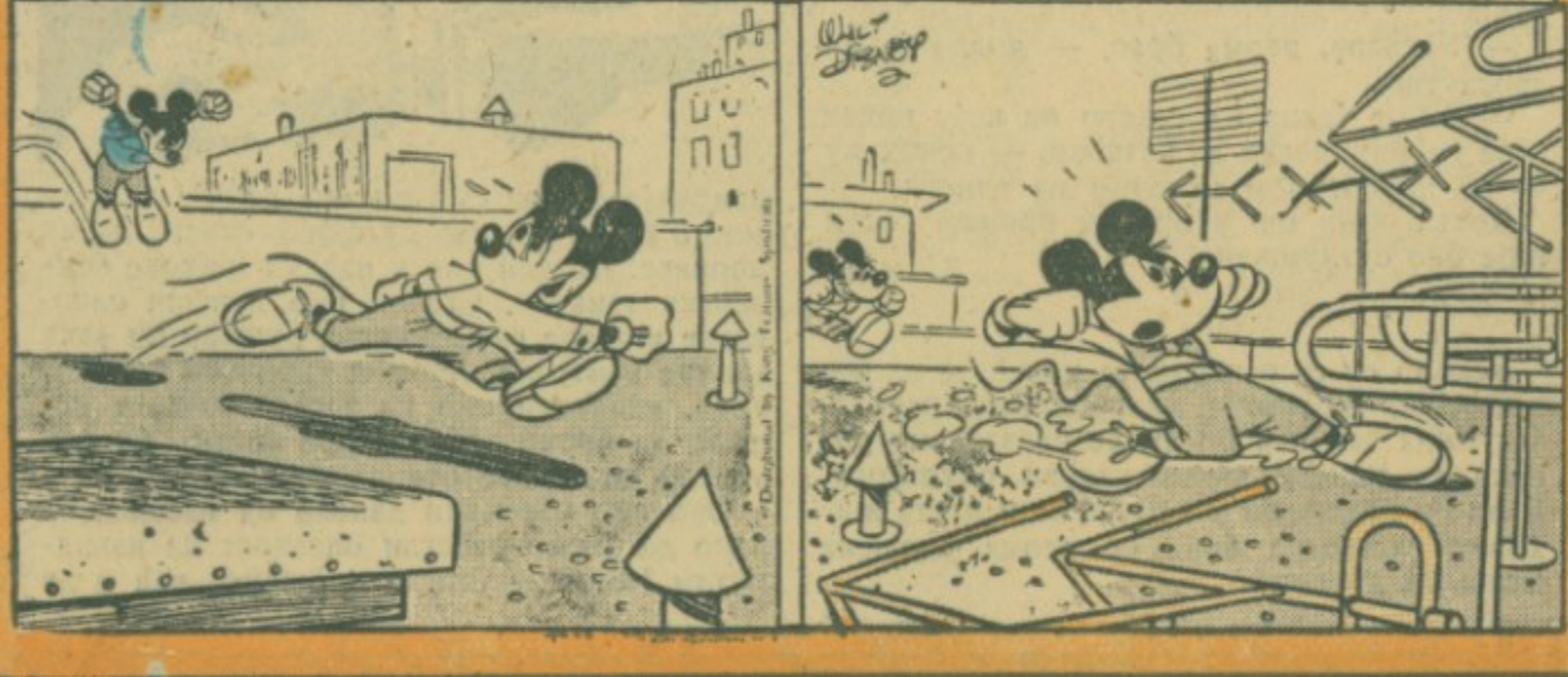

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVII — Број 199 — Субота, 22 октобар 1955

Повратак и борба с двојником

21

ТВОРАЦ ЕСПЕРАНТА

Био је суморан Јесењ дан 1888 године кад је на врата скромног стана једног варшавског очног лекара закуцао непознат путник. Врата су се одмах отворила и на њима се појавио доктор. Веровао је да се пред њим налази неки нов пацијент.

Непознати је упитао: — *Cu vi estas doktore Esperanto?* (Да ли сте ви доктор Есперанто?)

Доктор је неколико тренутака без речи посматрао свог посетника, а затим му узбуђено пришао и стегао руку.

— *Jes, mi estas. Bonvolu!* (Да, ја сам. Изволите!)

Била су то прва два човека који су између себе проговорили новим међународним језиком: др Лазар Лудовик Заменхоф и инжењер Антони Грабовски.

Петнаестог децембра 1859 године, у дому Марка Заменхофа у Бјалостоку био је радостан дан. Окружен пријатељима, срећни отац прослављао је рођење свог првенца. Тога дана угледао је свет Лазар Лудовик Заменхоф, творац есперанта. Малишан је растао окружен родитељском љубављу и бригом. Од оца, искусног педагога и наставника, наследно је склоност и лакоћу за учење језика, а од мајке племенитост осећања и љубав за људе. Његова четири брата и три сестре, касније рођени, били су увек обасипани пажњом и љубављу најстаријег брата.

Међутим, радост и депота његових првих школских дана били су помућени због проблема које ће касније Заменхоф посветити цео свој живот. Учећи основну школу у Бјалостоку, хтео не хтео морао је да се дружи и игра само с јеврејском децом, јер су се польска деца забављала посебно, а руска се окупљала на другој страни. Неразумевање језика било је већ код деце кочица у међусобном зближавању.

Кад је 1869 године пошао у реалну гимназију, Заменхоф је већ знао полски, руски и немачки. Школскања је продужио у Варшави, у класичној гимназији, где се свим својим младлачким жаром бацио на учење грчког и латинског. Мно

го година касније, стварајући есперанто, Заменхоф је користио своје познавање осам језика.

Већ тада, у школској клупи, у њему је тињала мисао о једном помоћном језику за све људе, аа све народе. С много стрпљења и воље студирао је језичке уџбенике и лексиконе; његов радни сто пунио се све-

ни на друге? Сви имају исте органе, исте бриге, исте жеље за време живота. Зар језичке и расне разлике мењају нешто у анатомији човека? Не! Па ипак, долази до сукоба међу народима, до ратова. Да би се људи упознали и зближили, морају се на неки начин споразумевати, а једна од сметњи је и разлика у језику.

После две године проведене у Москви, Заменхоф се враћа у Варшаву. Може се за мислити оцај младог лекара кад је чуо да је отац спалио све његове свеске и белешке. Али, већ у августу 1881, Заменхоф има нов уџбеник и речник још богатији речима. Он већ пише оригинална дела. Затворен у својој соби, он гласно чита неписане страннице и дотерује стил и форму новог језика.

Пошто је 1885 године са успехом завршио медицину у Варшави, Заменхоф одлази у Беч, на специјализацију. Враћа се као очни лекар и 1887 жени се Кларом Силберник, која ће кроз дуги низ година бити његов веран друг и сарадник. Одушевљен делом свог га зета, Заменхофов таст финансирао је штампање прве књиге-уџбеника новог језика, која излази из штампе 2 јуна 1887 на руском језику, а убр-

Дошли су године студија. Заменхоф је савесно упознавао медицинску науку. И док је својим скалпелом радио у операцијама за секцирање, размишљао је о унутрашњем механизму човековог тела.

— Зар не личе сви људи јед-

зо следећу издања на польском, француском, немачком и енглеском. Књига је садржавала стихове и прозу, граматичку од 16 правила и речник са 900 језичких коренова. Већ у првом издању своје књиге аутор се заувек одрекао свих ауторских права за себе и своје наследнике, изјавивши да „ова књига припада свима и свако може да је преводи на који год језик жели, јер међународни језик је општа својина“. Потписао се са „Доктор Есперанто“, што, буквално преведено, значи — доктор који се нада. Велики број примерака своје књиге разаслао је у свет: књижевницима, просветним радницима и другима.

Тако је почела историја есперанта.

После дугог и мучног ишчекивања, почели су из целог света да стижу одговори. Питања, савети, мишљења... Неки писани на есперанту. Грабовски је већ преводио дела Гетеа и Пушкина. У једном руском листу Толстој је писао: „Примивши књижницу са есперантском граматиком, речником и чланцима писаним на том језику, ја сам после нешто више од два сата занимања са њом могао читати на том језику. Жртве које човек треба да принесе кратком учењу есперанта су тако незнатне у поређењу са успехом који се постиже“.

Заменхоф је лично одговарао на писма и на тај начин повезивао есперантисте из разних земаља једне с другима. Покрет се нагло ширио, упркос отпору који су пружили неки чувени лингвисти. И после готово четири стотине неуспешних покушаја за стварање заједничког, међународног језика, есперанто је једини успео да то постане.

Године 1905 др Заменхоф путује са женом у Француску, на први светски конгрес есперантиста. Градоначелник Париза му одаје почасти. Министар просвете му предаје Орден легије части. На врху Ајфелове куле он руча с најчувенијим научницима Француске.

Градњџ Булоњ на Мору указао је гостопримство следећим чима дотле непознатог варшавског лекара. Свауда по градињу чуо се нови језик. Осам стотина есперантиста из тридесет разних земаља очекивали су свечано отварање конгреса. Видно узбуђен, ступио је на говорницу др Заменхоф и на

есперанту почео свој говор следећим речима:

„Поздрављам вас, драги истомислићеници, браћо и сестре из велике светске заједнице, који сте дошли из земаља блиских и далеких, из разних држава света, да братски пружимо једни другима руку у име велике идеје која нас све везује“.

Следећих година он посећује конгресе у Женеви, Кембриџу, Дрездену, Барселони, Вашингтону, Антверпену, Крајеву и Паризу. Једанаести конгрес одржан је 1915 у Сан Франциску и њему су присуствовали само Американци, јер су европски есперантисти гинули тада на бојништима Првог

светског рата. Др Заменхоф је из Варшаве пратио ратне страхе. Тај добри човек, који је толико волео људе и мир међу народима, слушао је свакодневно о разарању и убијању. Испорчен дугогодишњим радом, скрхан трагичним догађајима које је преживљавало човечанство, почео је да побољшава. Четрнаестог априла 1917, заувек је престало да куца његово срце. Човек који је имао пријатеље и следбенике у свим деловима света, сахрањен је врло скромно. Само су варшавски есперантисти, међу њима одави Грабовски, присуствовали сахрањивању. За све остале границе су биле затворене — због рата.

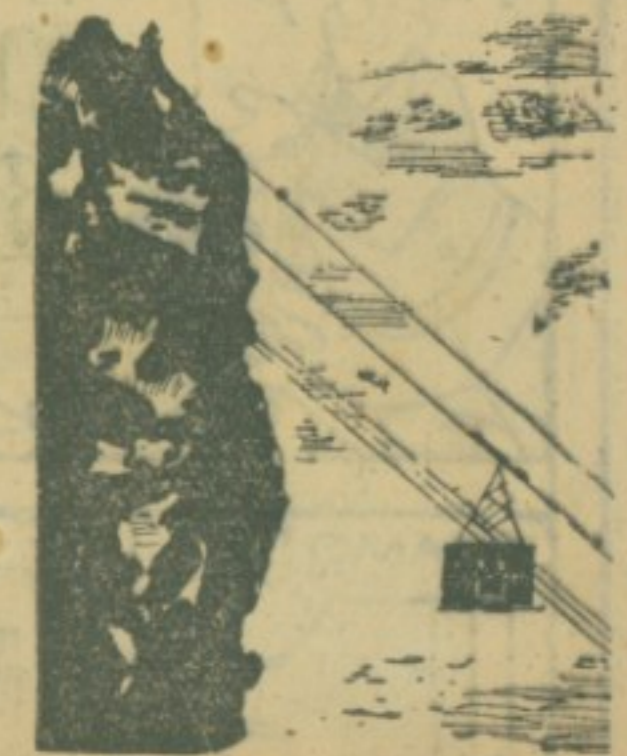
Чудесно дело људске ујорности и храбрости

Три месеца дана свечано је пуштена у рад највиша жичана железница на свету, чија се последња станица налази на врху Есиј ди Миди, на висини од 3.842 метара, у француским Алпима. Остварена натчовечанским напорима радника и инжењера, ова жичара претставља, по мишљењу многих стручњака, један од највеличанственијих подухвата градитељства 20 века. За време четворогодишњих радова изгубило је животе десет радника. Они су били жртве несрећних падова у провалије, удара грома, или су страдали од електричне струје за време олуја. Људи су платили крвав данак планини коју су победили.

Пионери који су поставили највишу жичану железницу радили су у снегу, често на температури од 40 степени испод нуле, носећи до 50 килограма гвођђа на леђима и пузећи уз окомите стене. Изложени ветру који је достигао брзину од 200 километара на час, они су морали очажнички да се боре да би одржали равнотежу и да не би били бачени у безданне амбисе. Тешкоће су искривале сваког дана. Једном је

снежна олуја затрпала 12 радника на висини од 3.600 метара. Служба за спасавање нашла их је после три дана на људских напора, полусмрзнуте и без свести. На челу ових безимених јунака рада налазили су се најбољи италијански и француски алпски водичи.

У свом најдужем луку жичана железница пролази изнад амбиса дубоког преко хиљаду метара, у дужини од 2.489 ме-

тара. Кабл је дебео свега 50 милиметара, а носи кабину тешку 264 тоне, у коју може да стане 80 путника. Почетна станица је чувени француски емударски центар Шамони. Досадашњи радови стајали су око пола милијарде франака.

У ОСИЊЕМ ГНЕЗДУ

(4)

Чарочито је један немачки пуковник имао обичај да се заустави крај мог стола, у почетку да би са мном мало понаоскао, а касније да заједно нешто попијемо. Није било нимало тешко погодити шта о мени мисли. „Она је типична девојка из горњих слојева средње класе, која није изопачена онолико колико се то прави, али која би, под притиском окупације, могла да дозволи себи да то постане“.

Од њега и од других официра извучила сам најзгодније ситна и безначајна обавештења за моје извештаје главном штабу. Тамо су их уклапали у извештаје примљене од других обавештајаца, а затим их, као целину, слали савезничком главном штабу.

А тада ми се једне вечери догодила негода. За тренутак сам поверовала да то значи крај — и моје мисије и мене саме. Пуковник је сео за мој сто и ја, да бих му начинила места, помакох своју столицу. Моја ташна — у којој сам носила револвер — склизну притом с наслона столице и паде на под, уз тресак који је одавао шта се у њој налази. Страх ми је стегао грло. И пуковник је схватио о чему се ради. Његов хладан, продоран поглед у прављен на мене несумњиво је говорио да он зна шта је у ташни.

Подигах ташну и, колико ми је то било могућно, немарно је отворих. Али, оно што сам из ње извадила није био револвер. Била је то моја, наравно фалсификована, дозвола за ношење оружја издата од гестапоа.

Гурнух је преко стола, остављајући је за тренутак пред њим, а затим је вратих у ташну. Успело ми је да се притом осмехнем, мада ми никад у животу није било мање до смеха.

Од тог тренутка пуковник и ја „разумевали“ смо се одлично. Сигурна сам да је он веровао да сам ја шпијун гестапоа и да је тиме, објашњавао моје честе посете скупим, црноберзијанским локалитима и мо-

је одбијање да ме, после наших седељки, прати до куће. Ја сам била опасна особа и он се играо ватром, али му се то, како ми је недвосмислено ставио до знања, свиђало.

А ја сам у том тренутку преживела највећу опасност у којој се може наћи жена-обавештајка. То није био само ужас моје уобразиље: наши инструктори су нам небројено пута понављали:

„Непријатељ зна да су жене у стању да издрже већа телесна мучења од мушкарца, а да их то не сломи. Због тога гестапо употребљава према њима друкчије методе. У почетку они ће вам дати за истраживања каквог официра старе школе који ће се понашати као добронамерни ујак. Али, чим се буду уверили да је то безуспешно, прибећи ће хладним, научним методама мучења.“

Пуковник, кога сам лако могла да претставим себи као једног од тих истраживача-добронамерних ујака, постао је мој најдрагоценији достављач. Једног дана сазнала сам од њега да немачка војна обавештајна служба већ недељама трага за једном женом, британским обавештајцем, која је негде у околини искочила падобраном. Њено одело је нађено, извесни подаци су већ прикупљени и они се надају да ће је ускоро имати у рукама.

— Уствари, веома брзо, — додао је он злослутно.

— То је једна од ствари на коју никад себе не бих могла да натерам, — рекох му — да падобраном искочим из авиона. Дрхтај који ми је притом прошао телом није био одглумљен.

Ускоро су се наше снаге повећале на 500 поузданих Француза, невероватно храбрих, безумних чак кад би им се указала могућност да нанесу какав ударак окупатору. Били су подељени у три групе и места њихових састанака била су веома удаљена једно од другог.

Наше оружје и муниција долазили су нам с неба.

У одговор на наше тражење, примили смо шифровану поруку с назначењем кад ће нам и где бити бачени падобраном. Наш најомиљенији метод био је да пажљиво закопамо оно што смо добили и да чекамо пијачни дан да бисмо те опасне ствари пренели где треба. Непријатељ никад није дознао да су многа од кола која су се труцкала према пијачи била натоварена пушкама, митраљезима и дугачким прним кутијама с мелима, преко којих је било набачено сено или сточна репа.

Тако опремењени успели смо да заведемо владавину страха у само срцу Ромелова

подручја. Секли смо његове линије за везу много брже но што су они успевали да их поправе. Длазили смо у ваздух њихове бензинске танкове. Стално смо држали запослене њихове електричаре, рушећи им електричне централе. Лежећи скривени иза живица, нападали смо из заседе њихове колоне, да бисмо побегли пре но што би они успели да на нас отворе ватру.

Ово смо изводили далеко од насеља, не само да бисмо избегли опасност да нападнутим Немцима стигне појачање, већ и да

бисмо отклонили одмазду над становништвом.

А тада је стигла порука на коју смо толико чекали, порука која је у крајњој линији и била разлог мог одласка у Француску.

Нико од нас, наравно, није знао кад тачно инвазија треба да буде предузета. Наше инструкције састојале су се једино у томе да неизоставно слушамо радио-вести одређене емисије сваког првог и петнаестог у месецу. И чим буде дат унапред договорени знак, сваки обавештајкац има да учини све да би олакшао и омогућио искривање савезничких трупа.

И знак је стигао, 5 јуна 1944 године. Те ноћи почели смо да остварујемо свој план: дигли смо у ваздух аутоматски скретницу на станици ЈМан, пресекали све телефонске линије које су везивале град са осталим местима, минирали све дружске и железничке мостове.

Никад моји макијашни нису били толико храбри, пожртвовани и спреми на све. Оно што су току дугих година окупације железнице, почело је да се остварује. Били су као опчињени, опчињени жељом да уништавају. Чак су у својој храбрости били толико безумни да су постајали неопрезни, тако да смо, из предострожности, морали да за дан-два обуставимо све акције.

Оне ноћи кад је требало да се поново окупимо, ишла сам кроз шуму према месту састанка. Изненада, једна рука се спусти на моје раме и један глас прошапута:

— То сам ја, Жан. Не говорите ништа. Корачала сам поред Јана, знајући да се нешто страшно догодило. Све док нисмо прешли два километра, и то у супротном правцу од места састанка, он није ни речи прозборно. А кад је проговорио, у гласу му се осећао ужас.

— Дошао је, — рекох ми је, — Абвер. Док смо јели, опколили су нас. Било их је више од две стотине. Страже су нам јавиле, али у исто време Швабе су отвориле ватру. Док смо бежали, одговарали смо им ватром. Колико нас се пробило кроз шапски обруч, колико је погнуло, а колико је ухваћено, не знам. Немци су нам без престанка довијивали кроз мрак: „Предајте нам жену, изручите нам ту енглеску шпијунку и ми ћемо остале поштедети“.

(Наставиће се)

КАО НА ФИЛМУ

Бно је јуз. Пред улазом у један велики парк, још у току ноћи почеле су се окупљати гомиле деце. Сва су она истрепљиво чекала тренутак кад ће се наћи међу личностима и стварима које су толико пута са уживањем гледала на биоскопском платну или у стриповима. Јер, то није обичан парк. То је читав један свет, настао у машти великог уметника Волта Дизнија и његових сарадника. У тој „Дизнијевој земљи“, на површини од преко 160 хектара, срећу се стари познаници: Мики и Шилва, Паја Патак и његови сестрићи, Хијавата и други љубимци деце широм земљине кугле.

На улазу у Дизнијеву земљу посетиоце дочекује насмејани лик Мики Мауса. Овога пута он није напран, већ је то цвећњак, на коме је разнобојно цвеће сасађено у облику ове симпатичне Дизнијеве личности. Мики већ има 27 година — јер толико је протекло од оног даћа кад га је Дизни створио — и за то време није било деце генерације која се њиме није одушевљавала.

Дизнијева земља има неколико делова. Један од њих је такозвана „Земља маште“. У том делу парка налазе се прикази из познатих бајки по којима је Дизни правно филмове.

Ту је шумска кућица седам патуљака у коју долази Снежана, ту се могу видети сцене из „Пепељуге“ и „Петра Пана“, као и замак у коме Трнова Ружица већ годинама спава.

Кроз ову земљу маште и чуда посетиоци путују у мало необичним превозним средствима. На пример, у минијатурним циркусним колима, истим као што су она у којима је слонче Думбо путовало у истоменом филму. Може се путовати и у шопицама за чај, какве је луди шеширија из „Алисе у земљи чуда“ употребљавао на својим чајанкама.

У Дизнијевој земљи има још много ствари које привлаче посетиоце. Ту има прелепа са Тахитија, затим области пуних Индијанаца, каубоја, крда стоке, дивљих коња, поштаских кола, дрвених тврђава итд. Има чак и узлетшта за васнонска путовања, и то у делу који се зове „Земља сутрашњице“.

У овом раскошно уређеном парку, чија је изградња стајала 17 милиона долара, Дизни је предвидео и места у којима посетиоци могу да се одморе.

Мада Дизнијев парк нема оних уобичајених средстава за забаву каквима обилују многи забавни паркови, он је изазвао огромно интересовање. Досад је Дизнијеву земљу посетно око милион људи. Предвиђа се да ће за годину дана кроз парк проћи преко пет милиона посетилаца.

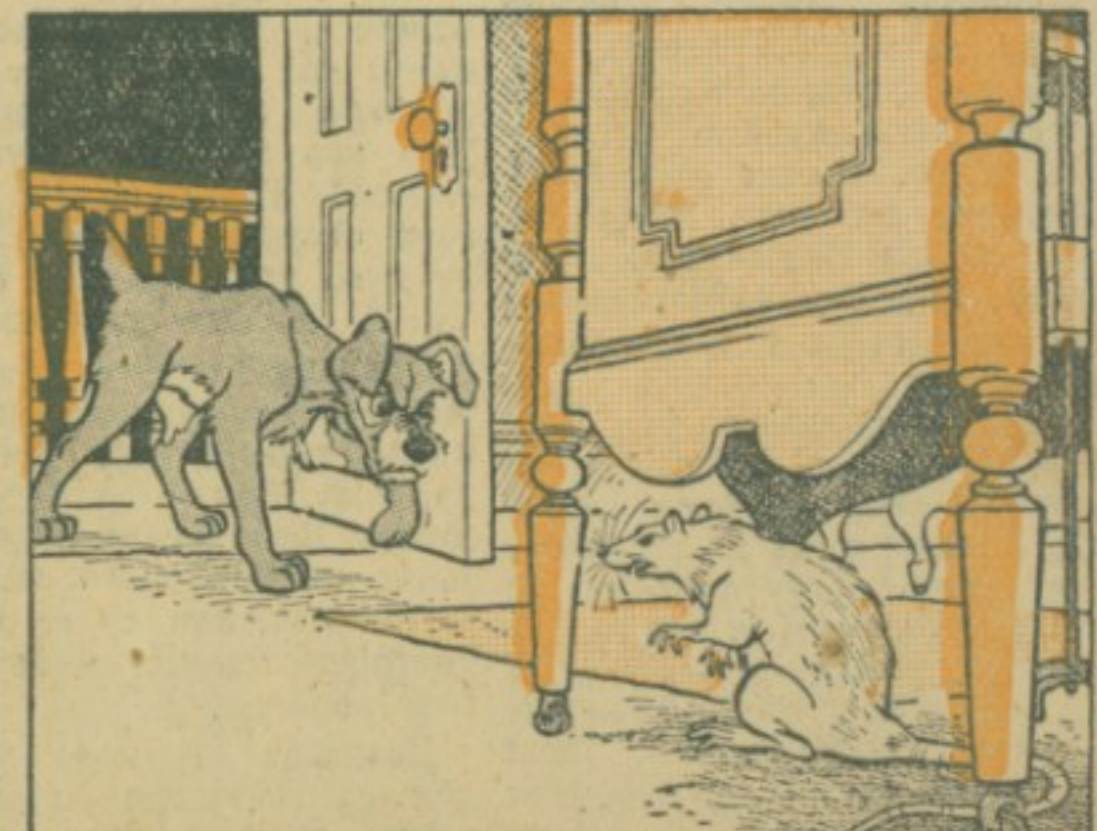
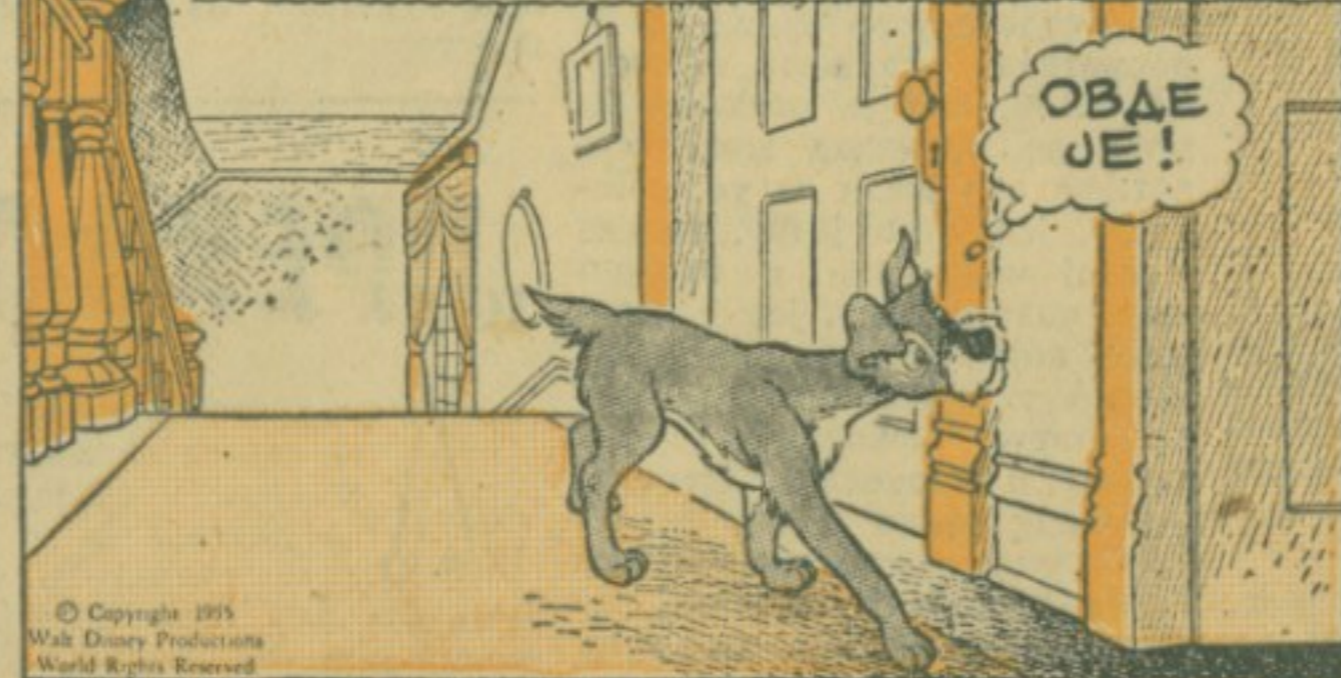
Овако велики успех парка приписује се пре свега популарности Волта Дизнија и његових цртаних јунака. Судећи по узрасту посетилаца Дизнијево земље, изгледа да су Дизни и његови стрипови и филмови исто тако омњени код одраслих као и код деце, јер су 70 одсто досадашњих посетилаца Дизнијево земље били — одрасли.

У МАЗИН ОЧАЈНИЧКИ ЛАВЕЖ УЗНЕМИРИО ЈЕ ЛУЊУ... ИАКО УВРЕЂЕН, ПОЛЕТЕО ЈОЈ ЈЕ УПОМОК!

НЕЧУЈНО, АЛИ БРЗО, ЛУЊА СЕ ПОПЕО УЗ СТЕПЕНИЦЕ... ПРВО ЈЕ ПАЖЉИВО ОЊУШИО А ОНДА СЕ ЗАУСТАВИО ПРЕД ЈЕДНИМ ВРАТИМА...

ЗА ТО ВРЕМЕ, ДОЛЕ У ДВОРИШТУ, МАЗА ЈЕ НАПРЕГЛА СВУ СНАГУ... НАЈЗАД, ДАНАЦ ЈЕ ПОПУСТИО!

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

ВОДСНИЦА И ЊЕНИ ДЕЛОВИ

Данас се жито меље у млиновима у којима тугње мотори које покреће нафта, ветар, електрична струја и тако даље. Али, у старо време жито се млело у воденицама, помоћу два камена које је оброта снага воде. Таквих воденица и данас има по селима, а негде и по мањим местима, кроз која протиче река. У њима се самеле све жито које се прибере у околини. Овде ћемо дати опис једне воденице, према нашем старом писцу Милану Ђ. Милчевићу.

Воденица се правила у близини реке. Од места где је требало да се сагради воденица па до реке коју је требало навратити на њу копао се дубок ров, дуг 100 до 150 метара, а широк 2,5 до 3 метра. Негде се тај ров назива јаз, негде јаруга, а негде јада. Река од које се вода навраћа на воденицу зајаци се оштрим кољем, које је понекад по десет и више метара дугачко. То коље преплете се прућем, па се онда натрапа сено, слама и шума, а озго много земље. Тако се вода одврати од речног корита и почне да тече прокопанним јазом. Место где је речно корито просечено зове се речна или напер, а старо речно кори-

то, из кога је вода одвраћена, после тога назива се стареник или мртваја. Идући од бране низ јаз, направи се близу воденице једна отока, која се негде зове мала брана, а негде лакомица. Отака се гради због тога да би се вода, кад дође до поводња, њоме одлевала и тако са мање снаге наваљивала на воденицу. Када се јаз доведе до такозваног скока, тј. до места одакле ће вода жлебом, буквом или бадњем силно ударати у воденично коло, онда се ту стане. Доле ниже скока, где ће бити воденица, копа се за воденицу гнездо или подрум. Зидови гнезда или подрума праве се од камена или се оплате тврдим корањима. Испод подрума озидају се подрумска крила, да вода не би земљу са стране ронила. Дно подрума патосе се дрвеним даскама, да вода, биљући озго из жлеба или из букве, не би задржала и разривала земљу.

Од скока до воденичног гнезда (подрума) ископа се ров за жлеб (букву, бадањ) кроз који ће журити вода и ударати у пера воденичног кола, па га окретати. Сваки је жлеб горе на скоку широк, може бити и по пола метра, а при дну, одакле избацује воду у коло, узак је ко-

лико један педаљ, и то се зове сведен на бич. Буква (бадањ) уствари је пробушена буквава клада. На доњим устима има једну каблину, ужу од буквине шупљине, у коју се укуца шипун (још тешња дрвена каблиница), кроз који вода бије у пера воденичног кола.

Најшири крај јаза, над устима жлеба, тврдо се загради зидом око уста самога жлеба, да вода не би протицала изван жлеба и све кварила. Од уста жлеба или бадања, у дужину 5 до 6 метара, јаз се патосе даскама, а у саставке између тих даска утисне се дрвена маховина, па ни кап воде не може проћи кроз тај патос. Ово се патосе зато да не би вода, када се на жлеб стави устава, лежећи онде бушила земљу, а да би се опет, када воденица меље, преко оног глатког патоса заигравала и јаче у коло ударала. Овај део јаза, над самим устима жлеба, као и његови зидови, различито се назива: береп (у Млави), кораб (у Шумадији), а негде и лакомица.

Испод жлеба налази се криви таван (на који је жлеб наслоњен), који је утврђен за горњи и доњи праг. До доњег прага, у гнезду, је мртвица, дебела греда у коју се утврди дрвена руда или ждрепци. Она је раклиста као руда у кола. На средини те руде, између ракала, пробушена је рупа, у коју је углављена једна челична полужница,

која се негде зове бронза, а негде жабица. По површини те полужнице избушене су рупице. На другом крају руде утврђен је дирек, који стоји усправно, који пролази кроз таван горе у воденицу и који је на врху прожљепљен. Кроз ту прожљепотину провуче се дрво нагибача за подизање и спуштање. Тај дирек зове се кобила. Помоћу њега се горњи воденични камен подиже и спушта, да би брашно било крупније или ситније. Ово подизање и спуштање врши се помо-

ка, дугачко 10 до 15 сантиметара, дебело као палац и зашиљено с обе стране. То се зове останац, а негде га зову и петица. На горњем крају вретена углављена је гвоздена полуга са плоснатим врхом. Полуга се негде назива сев, а негде преслица. Останац или петица од вретена убоде се у коју рупицу на бронзи или жабици, а горњи му крај, сев или преслица, прође кроз доњи воденични камен, па се онда на рупу, кроз коју он прође, меље шупље дрво које се зове тоце или тулац. Око њега се врбовим и липовим клинчињима тако затвори рупа да се сев или преслица окреће а млино не пропада.

На севу или преслици стоји гвоздена паприца од челика, дуга 20 сантиметара, широка 13 до 16 сантиметара. Она је на средини шупља. Паприца раставља камен горњак од камена доњак. Камен доњак намештен је на два јака балвана, а камен горњак налази се по камену доњаку. Изнад камена је дрвени кош, у који се сила жито за млевање. Испод тога коша има нека корица, чантра, чанац, копања или гуска (толико има имена) у коју струји жито из коша, а одатле пада у рупу камена горњак. Дешава се да зрна нападнују у горњак прскају и отскачу, па се због тога на рупу горњак стави мали кошчић, ба-тра или вран, исплетен од лозе или прућа. Да би зрна из коша падала под камен горњак, за кош је привезано дрво налик на дечу сабљу. То дрво кудка једним својим крајем у камен горњак кад се он окреће и тако истреса жито. Ово дрво зове се

ка, дугачко 10 до 15 сантиметара, дебело као палац и зашиљено с обе стране. То се зове останац, а негде га зову и петица. На горњем крају вретена углављена је гвоздена полуга са плоснатим врхом. Полуга се негде назива сев, а негде преслица. Останац или петица од вретена убоде се у коју рупицу на бронзи или жабици, а горњи му крај, сев или преслица, прође кроз доњи воденични камен, па се онда на рупу, кроз коју он прође, меље шупље дрво које се зове тоце или тулац. Око њега се врбовим и липовим клинчињима тако затвори рупа да се сев или преслица окреће а млино не пропада.

ка, дугачко 10 до 15 сантиметара, дебело као палац и зашиљено с обе стране. То се зове останац, а негде га зову и петица. На горњем крају вретена углављена је гвоздена полуга са плоснатим врхом. Полуга се негде назива сев, а негде преслица. Останац или петица од вретена убоде се у коју рупицу на бронзи или жабици, а горњи му крај, сев или преслица, прође кроз доњи воденични камен, па се онда на рупу, кроз коју он прође, меље шупље дрво које се зове тоце или тулац. Око њега се врбовим и липовим клинчињима тако затвори рупа да се сев или преслица окреће а млино не пропада.

ка, дугачко 10 до 15 сантиметара, дебело као палац и зашиљено с обе стране. То се зове останац, а негде га зову и петица. На горњем крају вретена углављена је гвоздена полуга са плоснатим врхом. Полуга се негде назива сев, а негде преслица. Останац или петица од вретена убоде се у коју рупицу на бронзи или жабици, а горњи му крај, сев или преслица, прође кроз доњи воденични камен, па се онда на рупу, кроз коју он прође, меље шупље дрво које се зове тоце или тулац. Око њега се врбовим и липовим клинчињима тако затвори рупа да се сев или преслица окреће а млино не пропада.

ШТА ЈЕ ПСАРИЦА?

Псарица је мрежа од јачег концна. Има велика оканца, а служи за лов морских паса и других већих риба са дна мора.

БИЉКЕ ПСАМОФИТЕ

Биљке псамофите расту на сувим песковитим земљиштима, нарочито на дунима.

НАНДУ

Нанду је род нојева који имају три прста на ногама. Они живе по степима јужне Америке, у сливу реке Ла Плате.

ПРВА МЕЂУ ЖЕНАМА СЛИКАРИМА

кла у бојама замрљаном сликарском мантилу и морала је да чека да се уметница преобуче. Стављајући јој црвену врпцу на ревер жакета, Евгенија је рекла: „Ви сте својим делом узвисили све жене“.

Ве до пре једног века отприлике, жене уметнице, а нарочито сликарке, нико није узимао озбиљно. Сматрало се да је њихов „деликатан таленат“ довољно добар за маљане лепезе, цртање по свили, можда још за израду минијатура и — низашта друго. А тада се у свету уметника појавила једна мала, љупка Парижанка, Роза Бонер, која је развила вековно неповерење у жене уметнице.

Роза Бонер рођена је у Бордоу, 1822, као најстарије од четворо деце учитеља сликарства Бонера, који је зарађивао тек толико да му породица не гладује. Био јој је пет година кад је изгубила мајку. Да би олакшала оцу, Роза је морала да ступи на занат код неке кројачице. Али, док је у руци држала иглу, сављала је о сликарској четкици и палети. Дуго јој је требало док је успела да наговори оца да је, кад би се увече о-

боје вратили са заморног посла, „учи цртању“.

У тридесет и првој години кројачица Роза Бонер задивила је свет својим огромним и сјајним платном „Вашар коња“. Кад се слика, 1853 године, појавила у „Париском салону“, не само посетитори изложбе, већ и уметнички критичари изјавили су да је „снажна, уметнички зрела и јака као да ју је мушкарац сликао“. Наполеон III и његова супруга Евгенија стајали су дуго пред Розиним сликом. Ту је царица затражила од Наполеона III да учини нешто што се у француској историји никад раније није догодило: да Розу Бонер одликује највећим француским одликовањем: Легијом части. Наполеон је пристао, али су се његови достојанственици одупрли његовој одлуци.

Дванаест година касније, док се Наполеон налазио на неком дужем путовању, Евгенија, у својству његовог регента, дошла је лично у Розин атеље да јој преда високо одликовање. Розу је зате-

Но, највеће одликовање дошло је тек 1895, кад је била произведена за официра Легије части. Умрла је 1899 године.

Већ по првим цртежима Роза Бонер могло се видети да је се њен таленат развијати у једном одређеном правцу: сликању животиња. Она је жудно превртала и проучавала књиге о животињама и сатима седела у музејима да би посматрала испуњене примерке. Али, она је осећала да мора да проучава живе животиње ако жели да успе. Тако је, једну по једну, донела у свој мали стам у поткровљу: козу и овцу, једну веверицу која је себи начинила гнездо у шупљини главе једне статуе, неколико зечева, пилића и препелица. На сваком анду висио је бар по један кавез с птицама. Неко време држала је и једну вилу, али је морала да је ослободи, јер је она непрестано искакала из свог корита с водом, да би мокрим ногама шљавкала по постелима. Али, како да слика велике

животиње без проучавања крупне стоке? Искривши се из куће, Роза би одлазила у париске кланице. Да би била поштеђена неукусних примедба и добацивања, ошишала је косу савршено кратко и облачила мушко одело. Временом су се радници на кланици навикли на овог необичног, озбиљног посетиоца и заинтересовани њеним радом, почели јој давати делове закланих животиња — ногу, главу, плећку — које је она односила кући, да би их тамо на миру секцирала и на њима учила анатомију животиња. Њене слике животиња постајале су све боље и купци су се почели јављати. То је била не само помоћ породици која је тешко живела, већ и могућност за краћа путовања на сеоска имања у околини Париза.

Тамо је Роза проучавала и црпала животиње у покрету: коње који звуку плугу, овце на паши, краве за време муже. Тада је почела да сања да свој „делокруг рада“ прошири и на дивље животиње. Са својим блоком за скицирање одлазила је у париски циркус, а кад је Буфало Бил приредио у Паризу „Изложбу америчког Дивљег Запада“, она није избијала из изложбених просторија.

Њен сан испунио се у потпуности кад се настанила крај шуме у Фонтенеблоу, чудном ловачком резервату.

На свом имању створила је прави зоолошки врт. Било је ту арапских коња, америчких мустанга, понија са Шетланда и Исланда, а о мањим животињама — ласицама, веверицама, корњачама и гуштерима — да се и не говори. Њен „понос“ биле су дивље животиње: јелени, газеле, дивокозе, један северноамерички јелен, један јак из Азије, мајмуни и пар лавова.

„Да би вас дивље животиње воделе, — говорила је Роза — морате и ви њих волети“. Приврженост тих животиња према Рози задивљавала је њене посетиоце. Лавица би стављала своје шапе на њена рамена и „љубила“ је по образима. У том животинском царству проживела је сликарка готово четрдесет година. „Дијана из Фонтенеблоа“, како су је многи звали, никад се није удавала, мада је имала више просака. Један од њих је једном приликом рекао да се осећа као „дрв који је заљубљен у звезду“.

Роза Бонер посветила је читав живот својој уметности. Њена слава расла је из дана у дан, тако да најзад није била у могућности да прими све поручнице које су јој стизале из целог света, нарочито из Енглеске и Америке.

За слику „Вашар коња“ било јој је потребно осамнаест месеци припреме. Преобучена

као мушкарац одлазила је из дана у дан на сточне пијане где је, фаскајући с трговцима и цокејима, правила скицу за скином. Кад је слика била изложена, Виктор Иго је рекао: „Сматрам да је Роза Бонер прва жена креативни уметник“.

Данас „Вашар коња“ краси средину једне огромне галерије у Метрополитен музеју. Роза је слику продала за осам хиљада долара, а већ неколико година касније Корнелијус Вандербијат, који је слику и поклоно музеју, дао је за њу педесет и три хиљаде.

ВИРУСИ БИЉАКА УБИЈАЈУ СЕ ЈОШ У СЕМЕНУ

Раније се сматрало да вирусни процури само до биљних влакана, а не и до семена. Међутим, сада је ово мишљење одбачено. Да би отклонили преношење болести с једне на другу биљну генерацију, Институт за пољопривреду у Аделаиду (Аустралија) пронашао је серум који се састоји од хемичког екстракта из семена дувана и краставаца, помешаног с вирусима ових биљака званом „мозаик“. Овим серумом покривају се здраве биљке, нарочито оне које су осетљиве на заразе, да би се спречило продирање вирусног обољења у саму клицу.

„ПРЕКО ТРИ МОРА“

Данас сваки човек може да за веома кратко време савана шта се догађа ма у ком делу света. То најбрже постиже преко радија, а затим читајући новине. Књиге о страним земљама дају му доста верну слику о животу људи у далеким пределима земље. Па, и поред свега тога, савремени човек жели да путује и види друге земље. „Набијен знањем“, он често зна више о туђој земљи него просечан домородац.

Када је жеља за путовањем и код данашњег човека тако велика, онда није чудо што је тежња за сазнањем код људи минуваних векова била огромна, да су често живот стављали на кошку да би упознали стране земље. Никакве их тешкоће нису могле спречити да остваре свој циљ. У прошлости је било доста таквих лутника, а један од њих је и руски трговац Афанасије Никитин, који је описао своја путовања по Персији и Индији од 1466 до 1472 године. Опис путовања, које је трајао шест година, назвао је „Пут преко три мора“ — Каспског, Индиског и Црног. Никитин је умро на путу, при повратку у отаџбину.

Ништа није измакло оку овог путника и трговца од онога што је желео да види. На обалама Персиског Залива за око су му запеле палме и урме, а нарочито јединица урми. „Око 4 до 5 килограма урми може да се купи за четири гроша, а њих има толико да њима и стоку хране“, каже он. Кад је стигао у први индиски град, он је у своју бележницу записао: „Људи овде иду голи, не покривају ни главу ни груди, ходају боси, косу уплићу као конопца. Њихов кнез има вео на глави и на бедрима, а кнегиња и племићи носе на плећима и бедрима свилене мараме,

други само на бедрима, а деца до седам година иду потпуно гола. Сви су црни. Куда год се макнем, свуда за мном иде гомила људи и диве се мени — бедом човеку“.

Никитина много интересује, што је за оно време и разумљиво, вера народа, па испитује становнике Индије о њој и бележи: „Они верују у Адама, кога називају Будом“. У жељи да што више сазна, он креће на пут са индиским ка-

кав облик имао, он има увек реп. Главни Будин кнез веома је велик. Саграђен је од камена. Није одевен, а на трбуху има појас. Лице му је као у мајмуна, а реп му је дуг два метра. Ту се налазе и Будине жене и деца. Пред Будом стоји велики во направљен од црна камена. Сав је позлаћен. За време службе верници љубе папке овог вола, да њега и Буду обасипају цвећем“.

И животиње у Индији привукле су пажњу Никитина, а нарочито камиле, змије, мајмуни, слонов и биволи. Он прича: „Мајмуни живе у планинама, по стенама и у шумама. Они имају и свог „мајмуноског кнеза“. Рађају много деце. Ако неко дете не личи на мајку и на оца, онда га баце на пут, а Индуси их хватају и уче да раде ручне радове и да играју. Ако желе неког да продају, онда то чине ноћу, да не би могао побећи натраг. Што

цијама у град Парват, где је саграђен велики Будин храм. „Сав је од камена и велик је као половина Твера (града у Русији)“, вели Никитин, па наставља: „Око храма има 12 венаца са сликама на којима су приказана Будина дела и чуда која је чинио, затим ликови у којима се Буда појављивао: и зд као човек, други пут са сурлом какву има слон и мајмунским лицем, али макар ка-

се тиче времена, овде је свуда благо и вода који трају пуна четири месеца“.

Овај спис Афанасија Никитина садржи податке драгоцене за географију, етнографију и уопште културу народа у 15 веку.

МАЛЕ ЗАНИМИВОСТИ

ШЕТАЧ ПО РЕЧНОМ ДНУ

грачку него на право возило, за његову израду утрошена је велика сума новца.

КО СУ ЛОЛОН?

Лолон су група народа из тибето-бирманске језичке породице. Они живе у југоисточном Тибету и планинским крајевима југозападних кинеских покрајина, одакле су се од 16 до 19 века раширили и по западној Индији. Нека племена су заостала, а нека имају вишу културу. Имају своје писмо, а главно занимање им је земљорадња и сточарство.

АПАРАТ ЗА ПРОНАЈАЖЕЊЕ РАДИОАКТИВНИХ РУДА

У Енглеској је направљен мали преносни апарат за проналажење радиоактивних руда. Апарат се састоји од Гајгер-Милерових цеви и врло осетљивог појачивача звука, који преко слушалице даје јасан знак близине радиоактивне материје. Цео апарат тежак је два килограма, а дуг 85 сантиметара. Може да се носи у руци или обешен о раме.

ШТА ЈЕ СЕШ?

Сеш је француска реч и означава таласасто њихање водене површине на језеру, које настаје под утицајем разлике у ваздушном притиску на супротним крајевима језера.

ТИТАНИЈУМ У МОРСКОМ ПЕСКУ

За време зимских олуја које дуго трају на обалама код Јамбе, у Новом Јужном Велсу (Јужна Аустралија), море избаци велике количине црног песка, у коме је нађен већи проценат минерала рутила. Рутил је богат титанијумом, па је због тога његова потражња велика у целом свету. Титанијум, „метал будућности“, засад се употребљава у производњи авиона. Лак је као алуминијум, а чврст као челик. Око 80% рутила који троше америчке фабрике копа се на морској обали у Новом Јужном Велсу.

ОТКУД ИМЕ ТЕКСАС?

На језику Индијанаца племена Ценила, које живи у Тексасу, реч „тексас“ значи „ми смо другови“.

СНЕЖАНА
И СЕДАМ ПАТУЉАКА
WALT DISNEY

А КАД ЈЕ ИЗ ВОДЕ ИЗИШЛА, МИСЛИЛА ЈЕ ДА ЈЕ ХВАТАЈУ НЕКЕ ПРОЗНЕ КАНЈЕ...

СТРАХ ЈЕ ЈАДНУ ПРИНЦЕЗУ СВЕ ВИШЕ САВЛАЂИВАО И...

... НАЈЗАД СНЕЖАНА ПАДЕ НА ЗЕМЉУ ГОРКО ПЛАЧУЋИ.

СНЕЖАНА ПРЕСТАДЕ ДА ПЛАЧЕ КАД ОСЕТИ КАКО ЈЕ ГЛЕДАЈУ НЕКЕ БЛАГЕ ОЧИ

У НАШЕМ СЕЛУ ПРЕ 100 ГОДИНА

Преко 400 година ропства, затим два устанка, а после тога вазални положај Србије и турске посаде по градовима, као и низ других недаћа, оставили су дубоке трагове у нашим селима и у животу наших људи. Разуме се, све је то ометало да се стање лако поправи. Како је оно било може се видети и по томе што се у то време ни-

и дуже времена моћи да ста-не. После Другог устанка невоља је било мање и народ почиње да се богати „разним земним добрима“. Али, што се народ више множи и шири, то је и све већу штету себи чинио; куће и имања били су раштркани, шуме тамане не да би се земља искрчила и зграде подигле. „Испуста (испаша) за стоку сасвим нест-

конзул у Србији Хоџес послао је својој влади извештај из Београда. У том извештају он каже да скупштина није изишла усусрет Милошу, нити је примила његов предлог о збијању и ушоравању села. Она је очекивала да се пред њу изнесе на решавање закон о сигурности личности и имања, за који је већ доста пута изјављивана кнезу жеља од стране народа. И кад је место тога изнесено питање о сређивању села, скупштина га је одбацила. Јефрем (Милошев брат), каже Вук Караџић 1852, нагодио је Мачване, особито по селима око путева, да граде куће у ред, а то се потом почињало и у Шумадији, али сад о томе не мисли нико више“.

„Села су се без наредбе ушорила...“

„Тамо, пак, где је било природних услова да се развије интензивна земљорадња по равним деловима Србије, села су се збила и ушорила сама собом, без ичије наредбе“, вели Тихомир Ђорђевић, који је о томе прикупно прилично грађу.

Куће по равницама, а особито по летовитим местима, биле су понављено покривене кровом или лубом (кором од дрвета), па су се и звале кровњаче или лубњаче. По брдовитим крајевима, где је било грађе у изобиљу, било је и добрих, каменом подизаних кућа, обично брвнара, понављено покривених шндром. Ове куће могле су и да се премештају с једног места на друго. Тако кад је изишла наредба да се села ушоравају, „селази су, пише Куниберт, духовитим средствима, помоћу кола нарочито направљених, преместили оне које беху у добром стању на једну и две миље отстојања на означено место“. О том превлачењу кућа говори и Вук Караџић, па наводи пример како је јаребичка црква у Јадру, која је била саграђена од дебелих греда, „седамдесет и три стопе у опанцима дугачка, 32 стопе широка, с кровом од 11 редова шиндре високијем, превучена читава на одређено место“.

У то време соба није било по свим кућама. Зиме се грејало поред ватре која се дожила на огњишту усред куће. Спавало се и у кући, а и по вајатима, Димњака, осим у Мачви, поред Саве и Браничева око Дунава и на влашким земунцима, готово нигде није било. Дим је пролазио кроз кров, па је због тога по кућама било страховито много чађи и од дима се једва могло издржати. Место прозора били су мали отвори, који су преко змије или затварани или лепљени хартијом. Стаклених прозора није било, а затвор на вратима био је дрвен.

„Отсели смо у лепом конаку...“

Но, већ тада могле су се наћи и боље куће. О томе пише и Пирх, који је у то време боравио у Србији. У свом делу „Путовање по Србији“, он на једном месту каже: „У селу Златову отсели смо у лепом и пространом конаку тамошњег кнеза. У кући се води прави старосрпски породични живот. Шест синова, већином већ одрасли, још су становали у очеву дому. Три старија већ су били ожењени. Сви, и жене и деца, вршили су по какав посао у великом домаћу, под врховном заповешћу очевом. Намештај у ко-

наку беше модернији и пробранји него што би се то могло очекивати по строгом одржавању старог породичног реда. Уведоше нас у једну лепо намештену собу, која је имала камин, а на дасци која је ишла око зидова биле су поређане књиге, писаћи материјал и још доста ствари, које су указивале на образовање, које није било обично. Једна кућа у средини конака била је одређена само за кујну и скупљање послуге. У зградама са стране унаоколо били су станови за чланове породице. Три младе жене побијале су својим изгледом мњење, које се у самој Србији чује, да у Србији нема лепих жена. То су биле племените, пуне израза физиономије, у којима се огледала смеса добродушности и гордости. Невесте су се утркивале да нам наш боравак у Златову учине још пријатнијим, а опет нису излазиле из оне достојанствене и пуне поштовања уздржљивости коју налаже обичај. Како није обичај да се странац много разговара са женскињем у кући, то смо се морали ограничити на неколико примедби, на немачком језику, у погледу грације која се огледала у свим покретима све три лепе кнежеве снаје“.

„Боље куће подизали су дуњери...“

По селима су обично сами селаци градили куће, а оне боље подизали су дуњери којих је било по варошима или су долазили из других места. Таквих дуњерских кућа по селима је било мало. Изузетно почела су нека села доста рано да се истичу својим кућама и

уређењем око њих. Тако је Варварин још 1829 године имао правилније удлице него друга села и доста добре куће, које су биле покривене црепом. Али, мало помало, напредовало се и у грађењу бољих кућа по селу. Пред крај владе кнеза Милоша било је на доста места кућа покривених ћерамидом које су имале две и три собе. У кућама је било мало намештаја. По зидовима су висили разни алати, сланина, црвена паприка, лук у великим венцима, вретена и дрвене кашике. Поред зидова биле су смештене црепуље, сандуци с брашном, нафте и судови за воду. Око ватре налазиле су се мале ниске трнојке столице.

Поред кућа за становање налазила се штала за стоку, слична кући и саграђена од истог материјала, затим кош од прућа за жито, подигнут од земље на дрвеном или каме-

ним стубовима. Највећи и неоплетен кош служио је за смештај кукуруза, који се највише и производио. „Око ћеконих газдинских кућа, вели Вук, стаје, вајати и остале зграде (амбари, чардаци, качаре) изгледали су као мало сеосце“. Око сваке куће налазила се читава шума од шљива. Било их је толико старих да нико није памтио кад су засађене. Често су те шљиве садиле становници који су се доцније раселили, а нови становници су их затекли засађене. У рудничком округу било је шљивика старијих и по 200 година, а неке шљиве у њима биле су читави грмови. У почетку владе кнеза Милоша по селима није било крчми и механа; крчме су се само у песмама помињале.

ЗНАЦИ ЗА РАЧУНСКЕ РАДЊЕ

Математика је свакако једна од најстаријих наука и зато је занимљиво видети како су се временом мењали знаци рачунских радњи. Сваки период у развоју математике имао је своје знаке за рачунске радње. Тако садашњи знаци за сабирање и одузимање (+ и -) први пут се јављају у 15 веку. Пре тога се као знак сабирања употребљавало слово „п“, а за одузимање слово „м“, почетна слова речи плус и минус. Знак једнакости (=) и множења (x) први пут се јављају тек у 17 веку, док је тачку

као знак за множење увео немачки филозоф и математичар Лајбниц 1693 године. Од њега потиче и данашњи знак за дељење „:“. Знаци неједнакости такође се почињу употребљавати тек у 17 веку. Употреба општих бројева, тј. употреба слова за означавање бројева, позната је била већ старим Грцима и Индијцима. Међутим, највећу заслугу за њихово прихватање и примену у савременој математици има Француз Вијет из 16 века, који је први почео да употребљава и различите врсте заграда.

Када тигар постаје људождер?

Енглески ловац на тигрове А. Лок провео је дуже времена у лову на ове звери и о томе написао књигу под насловом „Тигрови Трегане“. У том делу он је покушао да објасни зашто и када тигрови постају људождери. Он сматра да је тигар који се храни само људским месом обично осакатан или је толико стар да не може ништа друго да улови сем човека. Износећи своја искуства у том погледу, он пише: Један тигар извршио је свој први напад у септембру 1949 године, осам месеци после мог доласка у Трегану (Малаја). Жртва је био неки кинески радник који је имао обичај да пре зоре почне да ради, пуштајући сок каучуковог дрвета на плантажи каучука. После тога овај тигар убио је једну краву коју смо му поставили као мамац. Пошто се селаци нису придржавали упутстава која сам им дао, то тада нисам успео да се дочепам тигра. Исти случај поновио се и с једном кравом, која је такође служила као мамац. После тога, тигар се неко време примирно, па је поново стао убијати људе у новембру 1950, јануару и мају 1951 године. У току десет дана, између 18 и 27 јануара, тигар је убио три човека и једну жену, а затим у јулу, такође између 18 и 27, још три човека и једну жену. Необично су ме заинтересовали ови датуми. Тигра сам успео да убијем тек пошто смо га ухватили у замку. Од тог дана нико више није страдао од тигра у том крају и мени је било јасно да је баш овај тигар поубијао све оне људе.

Покушао сам да некако објасним зашто је тигар убијао људе у другој половини месеца и закључио сам да је узрок томе лежао у његовој главоћи.

Тигар тражи храну више својим слухом и видом, него чудлом мириса. У првој половини месеца није било месечине и он тада није нападао људе, пошто се није могао ослонити на свој вид и слух, те је сигурно гладовао кад су ноћи биле мрачне. Кад је схватио како је лако убијати људе, постао је страх и трепет плантаже. Једном сам убио тигрињог тигра људождера, пише даље Лок, који је пре тога убио осам људи. Код овог тигра нашао сам трагове да је рањен сачмом да јелене. Трагови су се налазили на њуши и раменима. Док рана није зарасла, тигар није могао да лови дивљач, па се хранио људима, јер до њих је лако долазило. Кад је оздравео, вратио се на своју уобичајену храну — дивљач, али је ловио и људе кад год је био гладан и кад су они били у близини.

Најобичнија повреда код тигрова је у томе кад они поломе своја четри очњака, који су њихово главно оружје. Природа је дала довољно дужину и оштрину овим зубима да могу дубоко да се зарују у месо жртве, да би допрли до животно важних тачака у организму. Кад тигар изгуби те зубе услед старости или кад их поломи, он има велике тешкоће док закоље плен на који је скочио. Тигар некад поломи зубе и у тучи с другим тигровима, али најчешће кад гризе говеће кости да би дошао до сочне сржи. Ране од метака и подомљени зуби очњаци главни су узрок што тигар постаје људождер, али свако правило има изузетак, па ни сви тигрови људождери немају та два недостатка. С друге стране, повреде од метака мора да су тешке, а зуби јако оштећени да би тигар прешао на убијање људи.

је могло ни помишљати на нека боља техничка средства, а сем тога требало се борити и само са заосталошћу народа, него и власти. Овде ћемо у неколико црта изнети слику наших села пре више од сто година.

„Куће су биле слабе као надежда...“

У једном свом говору који је одржао пред скупштином 1837, кнез Милош је изнео и стање у нашим селима у то време. Он вели да је невоља наш народ натерала те се морао по шумама и гудурама крмити и куће подизати. „Куће су биле тако слабе као што је била слаба и надежда да ће се бедни (људи) и онде сигурно

де, јер су људи све заградиле, а тиме се и стока таманила, а мора се и таманити, јер за пашу није било места“.

Куће су биле далеко једна од друге, сусед са суседом није могао да се састане и поразговара, а исто тако један другом није могао нешто помоћи, а власти нису могле наредбе саопштавати и заповести објављивати.

Због свега тога кнез Милош је наредио да се куће уједино збију, где је могуће да се ушоре и да свако село своје њиве и ливаде, било општина или више породица, загради и створи испаше за стоку, да се шуме штеде, а да се стока одржи и умножи.

Овај предлог Милош је поднео скупштини, али од тога није било ништа. Енглески

Више личи на радио...

Жил Верн је најпознатији писац фантастичних романа, а његова предвиђања о проналазцима још су више допринела његовој слави, јер су многа дошле, иако не баш онако како је он замислио, остварена. Али он није једини писац у свету који је волео да предвиђа. Било је и других који су понешто жиљверновски написали, па и тачно предвидели, премда им је то био узгредан посао. По једној причи такав је био и славни пољски песник Адам Мицкијевич. Наиме, Мицкијевичев пријатељ пољски песник Одињец испричао је 1878 године да је славни песник 1829 писао и о томе како ће живот изгледати у 2.000 години и каквих ће тада проналазака бити. „Тада ће постојати тако акустичне машине, написао је Мицкијевич, да ће човек уз њих седети, грејати се крај пећи и помоћу њих слушати концерте који ће бити приређивани у граду и слушати предавања која се одржавају“. Када је та вест објављена, то јест 1878 године, у ондашњој штампи писано је: „Мицкијевич је мислио на телефон, јер се заиста помоћу телефона могу чути и концерти и предавања.“ Тако онда, када се није знало за радио, а из овога се види да овај Мицкијевичев предвиђени проналазак више личи на радио, него на телефон.

Тврђава СТАРА 3.000 ГОДИНА

Чехословачки археолози открили су у области Орлика најстарију тврђаву у Средњој Европи. По мишљењу стручњака, она је саграђена 1000 година пре наше ере. Зидине су направљене од глинне и великих балвана. У тврђави је нађена и грчарија из бронзаног доба.

НАСТАВИТЕ СЕ

ОРКЕСТАР Донни није Хитс да умре

У Њујорку, 27 октобра 1954 године, дворана Карнеги Хола била је крпата публиком. Деведесет два музичара једног од најугледнијих оркестара на свету штимовали су своје инструменте. Међутим, концерт је имао да се одржи под необичним околностима: за диригентским пултом није се нико налазио. Оркестар је требало да свира без диригента!

На готово неприметан знак главом првог виолинисте, ансамбл је почео бриљантну Берлиозову увертиру „Римски карневал“.

Успех је био изванредан. На крају, сви су слушаоци устали и дуго, са одушевљењем, пљескали. Сутрадан, угледни музички критичар „Њујорк Тајмс“ био је на челу једнодушних похвала целокупне штампе, која је поздрављала „сјајне успехе оркестра који је одушевио слушаоце дубоким схватањем сваког делића изведених композиција“.

Један од музичара добио је можда најлепшу похвалу тога вечера, лепшу од свих критика њујоршке штампе. Наиме, напуштајући после концерта Карнеги Хол, запитан је старог вратара шта мисли о њиховом извођењу.

— Величанствено сте свирали, — одговорио је вратар озарена лица. — Верујте ми, имао сам утисак да је Тосканини с вама.

Оркестар који је тога вечера постигао велик успех након је свирао без диригента — а то је био први случај у историји концертног музичарања — до пре неколико месеци носио је назив Симфониског оркестра америчког Националног друштва за радиодифузију (NBC). Тим телом управљао је славни Тосканини пуних седамнаест година. У погледу извођачке виртуозности оркестар је уживао углед најбољег у САД и једног од најбољих у свету.

Априла 1954, пошто је навршио 87 година, Артуро Тосканини се повукао из јавног живота и управа NBC одлучила је да растури оркестар. Сматрало се да по одласку маистра као што је Тосканини нека смисла држати ни чланове његовог оркестра.

Музичари су се разишли на све стране. Један виолиниста престао је да свира, бубњар је отишао у оркестар неке друге радио-станице, остали су се растурили по разним оркестрима, а неколицина их је остала без посла.

Неколико седмица касније, контрабасиста бившег оркестра Мајкл Краснопољски отворио је албум плоча Бетовенових симфонија снимљених док је оркестром дириговао Тосканини. Велики мајстор по дарио је ове плоче својим сарадницима уочи одласка.

— Слушао сам их, — причао је касније Краснопољски — а квалитет извођења био је на таквој висини да се у мени на једном родила мисао; наш оркестар не сме да умре!

И, једног лепог вечера, у стану Краснопољског састало се неколико ветерана угашеног Тосканинијевог оркестра да поразговарају о својој судбини. После вишечасовне дискусије сложили су се да само општи састанак може да реши јесу ли у стању да нађу средства за продужење живота свог оркестра. Позвали су колеге на састанак и тога вечера 92 музичара изгласала су да оркестар васкрсне.

Управни одбор, састављен од шест чланова, свакога дана се састајао не би ли нашао могућност за набавку средстава за рад. Упутили су писма индустријским предузећима молећи их за помоћ, одржали су низ састанака с руководиоцима радија и телевизије, с претставницима предузећа за снимање плоча итд. Наоружани кожном торбом пуном предлога и нарта, Краснопољски и Цилис посетили су претседника управног савета Америчке радио-кооперације, матице предузећа NBC. Претседник им је рекао да он лично много жали што је NBC био принуђен да

растури оркестар, али, објаснио је, симфониски оркестар стајао је предузеће између 600.000 и милион долара годишње. Такав оркестар без Тосканинија претстављао би

гао сасвим нов култ, — казао је једном први виолиниста Даниел Гуч. — Он никад није тумачио музику „на свој начин“, већ нас је учио да свирамо онако „како би то чинио и сам композитор кад би седео на месту сваког од нас“.

Чланови оркестра држали су

дукусу који не би прихватила ниједна радиофонска мрежа.

Овај неуспех само је учврстио музичаре у њиховој одлуци. Они су сматрали да свету треба показати како оркестар који је створио један велики диригент може и сам да буде велик. Њихов се одбор и даље састајао, а пошто није било новца за канцелариске просторије договорали су се у једној кафани.

Најгоре је било то што су неки међу њима били без посла, па се чак постављало питање докле ће моћи да плаћају телефонске разговоре. Велики број чланова, који су доскора уживали углед најбоље плаћених музичара Америке, потрошили су готово сву уштеђевину. Једног вечера неки од њих заустрио је:

— Ако оркестар пребрини... — Не говори „ако“, — нагло га је прекинуо Краснопољски — већ „кад“. Ако сами верујемо у успех, ни други неће дозволити да пропаднемо.

И догодило се чудо. Међу светом се почело причати о впорности ових музичара, па су појединци стали да им шаљу прилоге. Новине су доносиле чланке о „оркестру који не жели да умре“. Ускоро, нован је почео да стиже са свих страна САД, па чак и из других држава.

На дан 1 септембра, нешто више од четири месеца по растурању оркестра, ново симфониско тело стало је давати прве знаке живота: у Карнеги Холу заказане су пробе и изнајмљене канцелариске просторије.

Да би се захвалили приложницима, музичари су снимили на плоче три дела: Берлиозов „Римски карневал“, једну свиту од Чајковског и увертиру Вагнерових „Мајстора певача“, последње дело које је Тосканини с њима спремио. Албум с плочама подељени су дарољацима.

Дошао је одлучан дан. Први концерт заказан је за 27 октобар у Карнеги Холу, али једно питање остало је отворено: ко ће се налазити за пултом? Одједном, Мајклу Краснопољском синула је мисао:

— Шта ће нам диригент? Да бисмо показали да наш оркестар није што и други, зар неће бити боље да свирамо без диригента?

Његови другови остали су запрепашћени. Извести оркестар од сто музичара без диригента, и то да свира компликован концертни програм, зар то није као кад би се лађа отиснула без капетана на дебело море? Јер, и најмања погрешка само једног члана могла би да изазове катастрофу.

Али, у току седамнаест година рада са Артуром Тосканинијем, од 92 члана оркестра изливено је јединствено тело. — Тосканини је у нама узди

у део да води рачуна о свакој групи инструмената и о оркестру у целини.

— Под диригентском палицом, — објашњавао је Цилет — сваки музичар води рачуна само о својој партији. Без диригента сваки од нас мора да зна све, целу партитуру. Сви без разлике морају пажљиво да прате фразу и брзину целог оркестра, да се нит не би прекинула.

Дошло је дуго очекивано вече. Публика је напунила Карнеги Хол. Неко је дошао због музике, а неко из radoznalosti, да види први оркестар без диригента. Док су музичари заузимали своја места око празног диригентског пулта, публика их је наградила само умереним пљескањем, каквим се дочекују сви извођачи.

Чланови оркестра били су spremни да почну. Сваки од њих окренуо је главу и поглед ка једном човеку у оркестру. Публика је без шума, готово без даха, чекала прве звуке. Тада је Цилет даместо своју виолину и готово неприметним покретом главе дао знак. Концерт је почео.

Уколико је време одмичало, музичари су постајали све слободнији и палица великог маистра као да је поново секла ваздух изнад њихових глава. Публика која је била присутна поновном рабању славног оркестра била је као омањена. Сутрадан, критичари су се сложили да се те вечери одиграо „један од најчудеснијих догађаја у музичкој историји Њујорка“.

Каква је будућност овог оркестра? То не може нико да предвиди, мада његови чланови гледају у дане који налазе с великим оптимизмом. Они су започели борбу. Шта их на том путу чека, тек ће се видети.

ВЕРОВАЉИ Или не...

СТАН У ДРВЕТУ
У турском граду Брус један обућар преудесио је шупљину у једном старом

платану као стан и живи у њему са читавом својом породицом.

озбиљно, примио се тог положаја и управљао општинском пуних седам година на задовољство свих становника.

НЕДОСТАЈЕ ИМ САМО ВОДА...

У једном великом техничком предузећу у Тексасу, главни инжењер превиса се Фиш, а његов први заменик Херинг. Презиме првог, преведено на наш језик, значи „риба“, а другог „харинга“. Недостаје им само вода па да запливају.

„НЕМИ“ ПОСЛАНИК

Даниел Гуч (1816—1889), енглески проналазач, познат нарочито по свом раду на унапређењу железница, био је двадесет година члан

енглеског Парламента. За читаво то време он у Парламенту није проговорио ниједну једину реч.

ПИСМО ОД 30.000 РЕЧИ

Ернест Маинси из Фултертона, у Калифорнији, волео је да пише дуга писма. Године 1932 он је написао најдуже приватно писмо на свету, које је морао да пошаље као пакет. Писмо је имало 30.000 речи и било је написано на 160 листова хартије. Писмо-пакет било је упућено Маинсијевом брату од стрица.

ОН СЕ НИЈЕ ШАЛИО

Француско место Муфи, у департману Јон, изабрало је 1908 године за свог претседника општине Енглеза Чарлса Картера. Грађани су, да би се нашалили с другим кандидатима, изабрали овог Енглеза који се у Муфију налазио на летовању. Али, Картер је ствар схватио

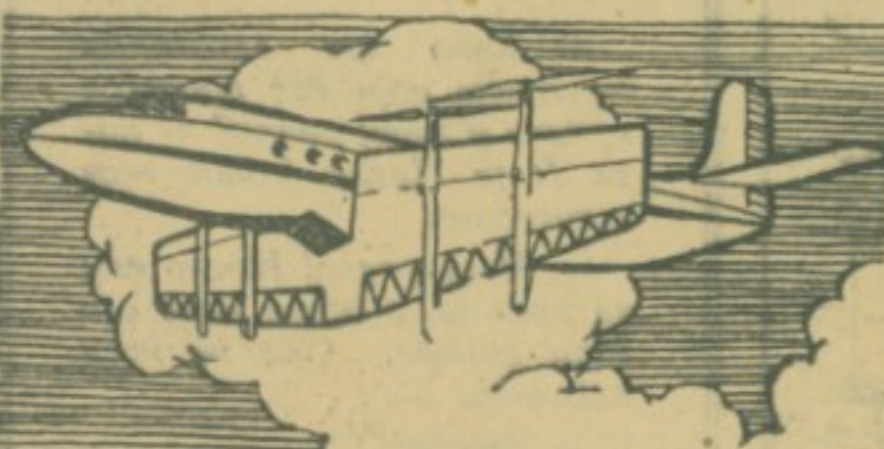
Copyright 1954, King Features Syndicate, Inc. World rights reserved.

ЧАМЦИ ОД СТАКЛА

Познато је да је у прадавно доба дебело шумског дрвета служило као први чамац, а од њега су се доцније почели правити сплавови, на којима су се људи отискивали на морску пучину. У последња два века воздени бродови све више замењују дрвене, али се мањи бродови, затим чамаци и јахте, једрилице и моторне лађице, и даље граде од дрвета. У новије време за израду чамаца и једрилица употребљава се један нов материјал, који је по мишљењу стручњака много бољи од метала. То је маса од стаклених влакана, импрегнирана вештачком смолом. Ови чамаци су лакши и чвршћи од чамаца исте величине и облика саграђених од дрвета. За чамаце којима ће се људи користити у тропским пределима употребљава се материјал који је отпоран према разним инсектима и не трули, а једном изливен или испресован чамац од овог материјала никад више не мења облик. Кад му се додају неке хемикалије, материјал постаје отпоран и према ватри. Осим тога, ове чамаце није потребно премазивати никаквом бојом, јер се боја додаје самој сировини, те је због тога врло постојана.

ЈОШ ЈЕДАН „ХОКУС-ПОКУС“ АВИОН

У Сједињеним Америчким Државама недавно је израђен нов модел авиона чији се мотор и елисе могу по вољи окретати у два правца. Ако су у усправном положају, летелица ће се уздићи у ваздух као хеликоптер, а ако стоје водоравно она ће узлетети као обичан авион.

ЗАИСТА СТАРИ ПОДАЦИ

У селу Вашингтону, у грофовији Дарем, у Великој Британији, једна стара кућа породице Вашингтон претворена је у музеј. До пре неколико година кућа је била пушта и, рекло би се, осуђена на пропаст. Међутим, становници села, новчано помоћу из Америке, одлучили су да ову кућу сачувају и претворе у музеј. Према једном старом казивању, историја породице Вашингтон почиње још у доба Нормана. Први историјски податак о њој потиче из 1183 године, кад је неки Вилијам де Хартбери стекао имане у овом крају, па је доцније, или он или његови синови, узео за презиме име места у коме је живео. Тако су они постали де Весингтон, а доцније Вашингтон. Овде су саградили први породични замак и живели све до 1376 године, кад је ова даремска грана изумрла. У међувремену, развила се млађа грана ове породице у Нортемптонширу. Замак који се претвара у музеј претставља спомен да је из овог малог села потекла породица која је дала Црча Вашингтона, првог председника Сједињених Америчких Држава.

РАДИОАКТИВНО ЈАЈЕ

У радиотехничком центру „Емершек“ у Лондону, извршени су разни експерименти, па је, између осталог, и једна кокошка снела радиоактивно јаје. Стручњаци су употребљивали радиоактивни угљеник диоксид из неке врсте алги, које су пре тога постале радиоактивне. Протеин извађен из њих додао је једној славној пилули, коју је затим кокошка појела. Пробе су биле успешне. Кокошка је снела неколико радиоактивних јаја, која су употребљена за научна испитивања. Научници нису приметили да је овај експеримент имао неког видног утицаја на кокошку, која је доцније наставила да носи обична јаја.

ШОЉЕ КОЈЕ СЕ НЕ КЛИЗАЈУ С ТАЦНЕ

Једна холандска зрчарница начинила је шоље које не могу да склизну. Њихово дно, које личи на неку врсту носе, углављује се у шупљину тањира, тако да и у ризи најнеспретније особе не могу да исклизну и да се разбију.

САМО ЈЕДАН САТ...

Кнежевина Кувајт налази се на северо-западној обали Перског Залива, са источним главним градом. Иако је ово мала земља, она је веома богата нафтом и по томе је позната у свету. Четрдесет километара од града Кувајта налази се нафта, богати басен Бергам. Нафта је овде откривена 1938 године. Један извор, само за један сат, доноси приход од око 1.100 долара. Укупан приход године 1952 износио је 30 милиона долара.

СКУТЕР ОД 35 КИЛОГРАМА

„Кабри“ је најлакши мото-скутер који је досад произведен. Он је дело француске индустрије. Његов мотор „Комет“, од 98 кубних сантиметара, троши свега два литра бензина на 100 километара, а постиже брзину од 65 километара на сат.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ПАМЋЕЊЕ КОД ПЧЕЛА

Познато је да пчеле имају смисао за памћење и време. Оне добро знају где се налази храна, памте то место и одлазе тамо из дана у дан, догод тамо има хране, и то у одређено време сваког дана. Постава се питање: на који начин пчеле бележе време? Да ли оне мере протекло време по неким спољним знацима, као што је положај сунца, или пак имају у себи неки метаболички „сат“? Недавно је 5.000 пчела пренето из Париза у Њујорк, да би се видело хоће ли оне узимати храну по парискском времену, тј. у тачно одређено време према свом „сату“, или према њујоршком времену, тј. према спољним знацима. У ту сврху пчеле су у Паризу биле научене да се хране зашећереном водом у времену од 8.30 до 10.30 ујутру. Чим су стигле у Њујорк, оне су смештене у једну одају која је потпуно иста као и њихова соба у Паризу. После овог опита, пчеле ће бити пренете наград, у Париз, да би се исти експеримент још једном поновио. Научници су посматрали држање пчела у Њујорку, али нису хтели да дају никакво саопштење, чекајући да се испуни и други део програма.

ШТИТ ЗА ЛИЦЕ

Штит за лице једна је од нових направа, која се употребљава за заштиту очију и других делова лица до чије поврде најчешће долази приликом брушења и других сличних радова. Овај штит носи се причвршћен за наравнице. Он потпуно чува лице, нарочито од ситних делова који прекају приликом брушења. Под самим штитом налази се један део израђен од тканине која је отпорна према хемикалијама и ватри и која штити врат и груди.

НЕОБИЧНА ОПЕРАЦИЈА

У једној болници у Дабану, у Шкотској, лесно се необичан случај: оперисана је једна жена од срца десет часова пре порођаја. Она је стара 35 година и ово јој је било девето дете. Операција се састојала у отварању залиска на срцу између лево коморе и прет-

коморе. Жена је дошла у болницу с тешким дисањем, непрекидним кашљем и сва плава. Најпре су покушали да је лече антибиотицима и другим лековима, али како ништа није помогло подвргли су је операцији. Десет сати после успешно извршене операције уследило је потпуно нормално порођај. Дете је рођено живо и здраво.

ЗАРАЗА ВИРУСИМА

Један амерички лекар, после дугих испитивања, установио је да је потребно око милион вируса да би се организам заразио и оболео. Оволики број вируса потребан је стога што само један мали број тих сићушних бића има способност да се множи. Остали су потпуно неактивни и не играју никакву улогу у размножавању. Отуда, по њему, веома је мала вероватноћа да један организам оболи ако на њега нападне мали број вируса.

АУТОМАТСКЕ БЕЛЕЖЕЊЕ TEMPERATURE

У Комисији за атомску енергију усавршен је уређај који аутоматски бележи температуру у реакторима с плутонијумом. Температура у реакторима може бити опасна кад је сувише велика, или неадекватна кад је ниска, па је потребно да се она стално контролише. Пре по што је овај процес аутоматизован, ручно прављење графикана температуре је дуго трајало, тако да су подаци стизали касно. Код овог новог уређаја апарати за мерење температуре непосредно су везани за једну писаћу машину, те се на тај начин аутоматски бележе све промене.

НОВ НАЧИН СПАЈАЊА ЖЕЛЕЗНИЧКИХ ШИНА

Енглески стручњаци пронашли су нов начин учвршћивања железничких шина за бетонске прагове. Веза се састоји од две челичне спојнице које су причвршћене за дрвене црепове, утиснуте у бетонски праг, и које с обе стране обухватају доњи део шине. Гумени јастуцићи уметнути су између спојница и прага. Они служе за умањивање вибрација, а и као електрични изолатори.

ТАЛАСИ КОЈЕ ОДАШИЉЕ МОЗАК НИСУ ИСТОВЕТНИ

Таласи које одашиље мозак нису истоветни, тврди један канадски лекар. Наиме, разликују се они са површине и из унутрашњости мозга. Таласи које зрачи мозак показују могућност електричну активност. Они се обично запажају помоћу електрода које се стављају на површину мозга. Али, када је овај лекар завлачио микроелектроде у разне дубине, наилазио је на разне варијације електричне активности, које се разликују од активности на површини. Поред тога, таласи у унутрашњости су позитивни, док су на површини негативни. Овај налаз даје наде лекари-ма да се детаљније могу проучавати разна обољења мозга, као што је, на пример, падавица.

СИЈАЛИЦЕ КОЈЕ МЕЊАЈУ БОЈУ СВЕТЛОСТИ

У Шкотској се производе сијалице које простим окретањем прекидача могу да дају светлост у разним бојама. Оне су нарочито погодне за домаћинства, фабрике, возила итд. Сијалица може да се изради за сваку волтажу. Аутомобили и друга возила светлост ових сијалица могу мењати из беле у жуту. На саобраћајним стубовима једна оваква сијалица може давати зелене и жуте сигнале, према потреби.

ЦЕЛУЛОИД

Целулоид је вештачка пластична маса која се добија из слабо нитрисаног памука (колудиум-памука) и алкохолног раствора камфора. Лако се боји и може на топло да се пресеје у различите облике. Исто тако лако се обрађује и механички. Служи за израду чешљева, билијарских лопти и ситних украса као замена рога, слонове кости и корњачине коре. Лако гори, а загрејан преко 150 степени сам се упали.

ШТА ЈЕ САНДОВ?

Сандов је гумени конопач који се употребљава у ваздухопловству при полетању и слетању, особито за полетање једрилица. Ставља се на стајни труп и дрљачу. Назив је добио по немачком атлети Сандову.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ЧЕЛИК — ПЛИВАЧ

За ову вештину узмите: чашу воде, једну иглу, једну

спајалицу, ножић за бријање (жилет) и мањи комад хартије. Присутнима реците да ће успети да натерају и спајалицу, и жилет, и иглу, иако су они од челика и тежи од воде, да пливају. Ево како.

Ставите комад хартије на површину воде, а затим на њега иглу, спајалицу или жилет. Хартија ће се постепено наклањати водом и полако ће потонути. Међутим, жилет (или игла, или спајалица) остаће на површини. Кад се добро извезбате, можете постићи да метални предмети пливају и без помоћи хартије ако их пажљиво спустите на површину воде.

Објашњење: жилет, спајалица и игла, иако тежи, пливају због својих глатких површина, које се не класе. Око њих вода ствара испуцале, тако да не долази до потпуног квашења.

Ваздух... Земља... Море...

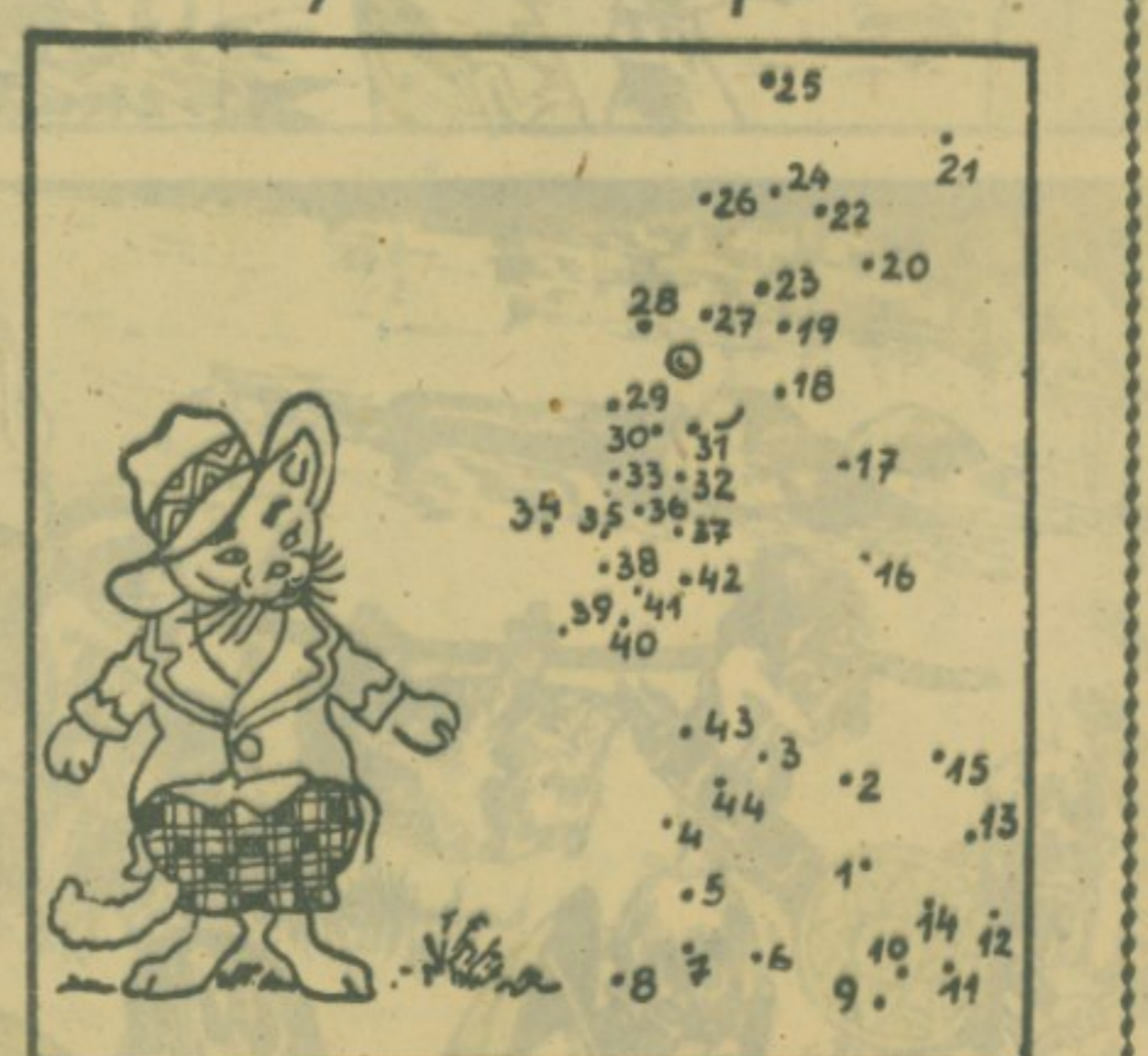
Један од играча прстом укаже на неког другог и каже, рецимо: „Ваздух“. На то тај играч мора да одговори именом неке птице или инсекта који лети. Тада он укаже прстом на неког другог играча и изговори, рецимо: „Земља“, на шта овај мора да одговори именом неке животиње која се креће по земљи. На исти начин он упери прет у неког

ПОГОДИТЕ!

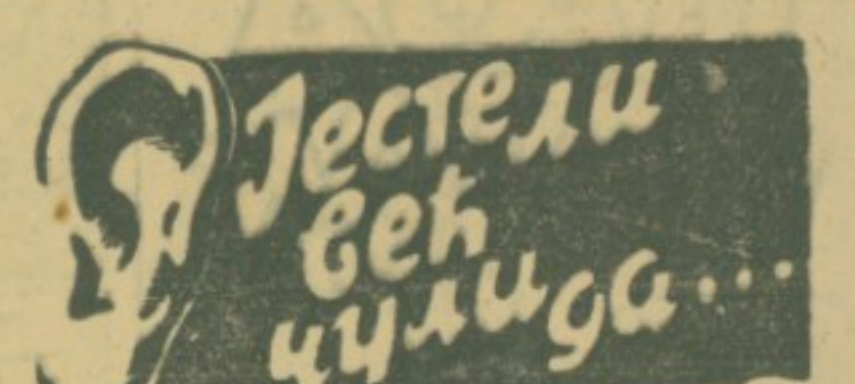
Кад ме читаш спреда прво, Тада сам једно витко дрво, Зелено и усред зиме, Погоди ми име!

Кад одназад читаш мене, Тада сам бедник без оловне, Без слободне, вечно сам, Погоди ме ко сам!

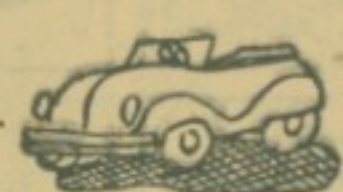
Изјубљени играч

Ова маца је играла жмурке с једним својим другом, па се он тако сакрио да га она не може сама пронаћи. Ко хоће да јој у томе помогне нека редом повеже тачке од броја 1 до 44, па ће тако пронаћи сакривеног машиног друга.

... аутомобили кабриолети названи су тако по лаким фотезама из доба Луја XVI.

... само топлокрвне животиње могу да оболе од беснила.

... пре више векова азбест је био познат под именом „живи лан“ и од њега су жене израђивале столњаке и цеппе марамце. Предмети израђени од азбеста нису прани, већ бацани у пламен, који би сагорео прљавштину.

... само у Њујорку пацови униште годишње за десет милиона долара животних намирница.

... судећи по сачуваним споменицима, дактилоскопија, наука о отисцима прстију, била је позната Асирцима и Вавилонцима, док Грци и Римљани за њу нису знали. Први почени модерне дактилоскопије јављају се тек у 17 веку.

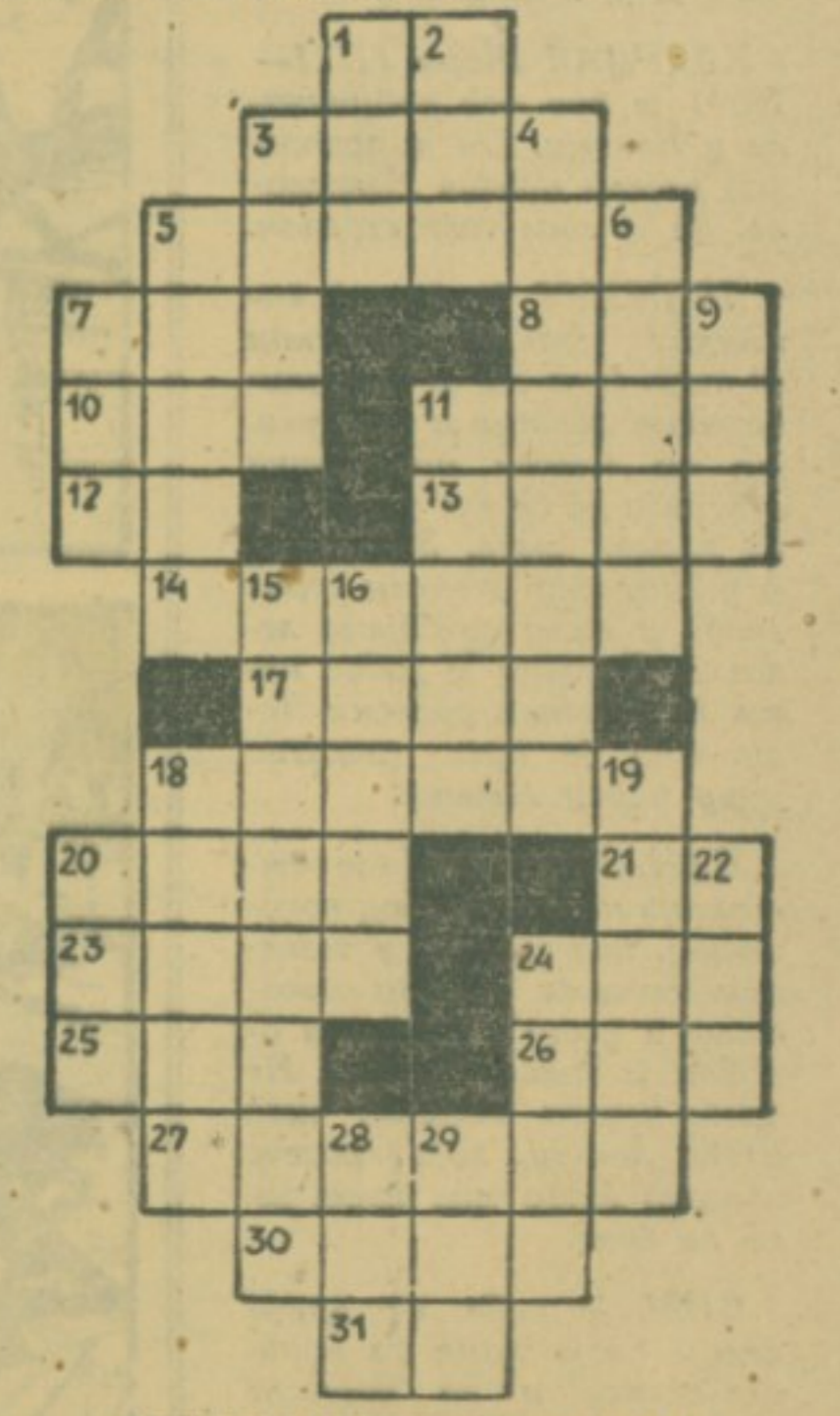

... Велику Британију и Ирску чине преко 5.000 острва, од којих је већина ненастањена. Само Хебрида има 500, а највећа јављају се тек у 190 острва у Оркнеју и Шетланду.

Водоравно: 1) мера за површину; 2) водопад; 3) једини примерак; 4) мушко име; 5) град у Србији; 6) сузак; 7) листопадно шибље; 8) хемиски знак за иридијум; 9) кошутавац плод; 10) справа, строј; 11) држава у Индонезији; 12) новчана јединица у Француској; 13) риба; 14) подземна отока Дунава према Воденском Језеру; 15) највећа пустина у Азији; 16) бања у Белгији; 17) узвик; 18) град у Грчкој, некадашња престоница старе Арголде; 19) учесници савјесне витешке игре; 20) десна притока Марице; 21) позната замишља.

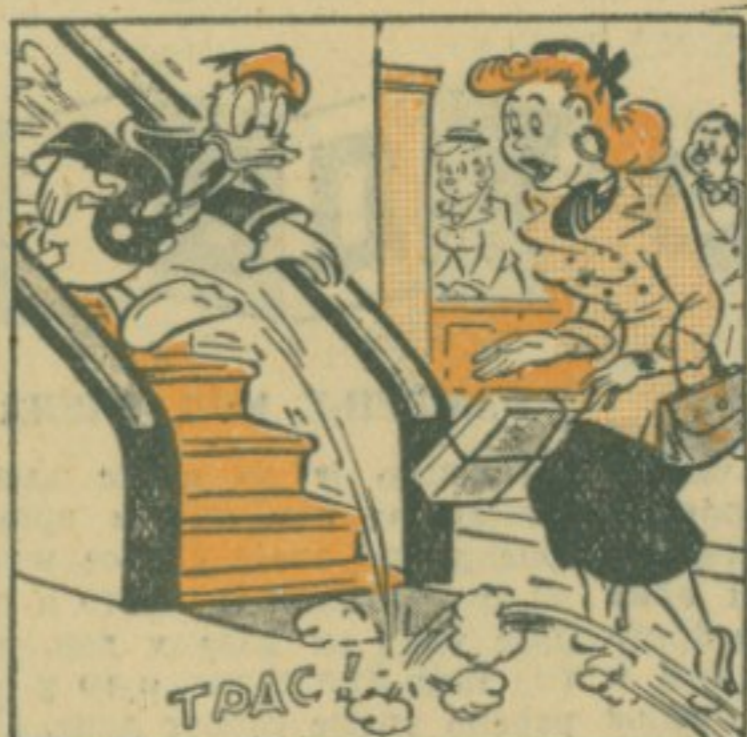
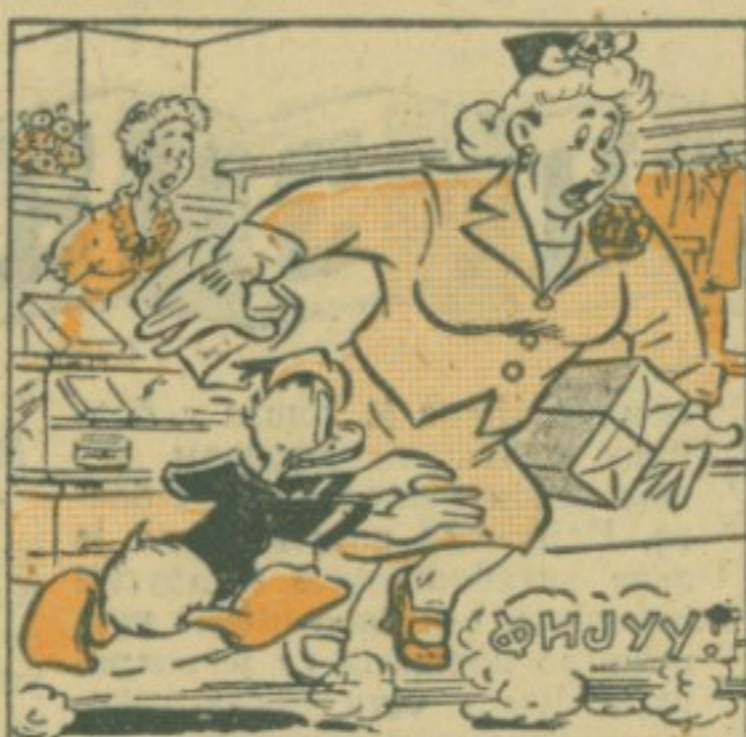
Усправно: 1) свеза; 2) водена животиња; 3) човек који слепо трчи за свим оним што је у моди; 4) призор, изглед; 5) лева притока Босне; 6) место у Воји Которској; 7) језеро у Северној Америци; 8) титула персијског владара; 9) мушко име; 10) поучна прича; 11) индиски ситак новац (монет); 12) целокупна поморска снага једне државе; 13) острво у Налујском Заливу; 14) господари (гурци); 15) главни град Хеландије; 16) име чувене француске трагедије Бернара; 17) ломљива; 18) речно острво.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) то; 2) сара; 3) Савана; 4) Калахари; 5) етан; 6) лав; 7) Нил; 8) сина; 9) тр; 10) Тутин; 11) амали; 12) Атик; 13) ананас; 14) флора; 15) ам; 16) реми; 17) ови; 18) име; 19) упис; 20) зачење; 21) навика; 22) рата; 23) ни.

Усправно: 1) таван; 2) орач; 3) салаш; 4) аналитика; 5) сатура; 6) Арапин; 7) Кент; 8) Иван; 9) Сулина; 10) Татари; 11) мајометар; 12) Алеман; 13) Савиња; 14) фриз; 15) Мисе; 16) опека; 17) уштит; 18) овал.

МАЈСТОР

— Пата је прави мајстор куварске вештине. — зовали се Паја пријатељима. — Замислите, сваког дана нађе неко ново име за исту супу!

ПЕРА НИЈЕ ПРАЗНОВЕРАН

— Сигуран сам да ће сад настати боља времена за мене. — вели Пера Ждера Попају. — Јуче сам у парку нашао детелину са четири листа.

— Их, ала си празнове-рац. — руга му се Попај. — Ко још верује у такве бесмислице!

— Нисам ја празнове-ран, — брани се Пера. — већ је детелина била од злата, с брилијантом у средини.

ЗАДОВОЉНИ МУШТЕРИЈА

— Како сте задовољни мантилом који сте пролетос купили у мојој радњи? — пита Паја Патак једног свог муштерију.

— Изванредно! Носио сам га прво ја, а после мене сви моји синови. Сад га носи најмлађи.

— Заиста?
— Да. Скупљао се после сваке кише...

Који је одговор шачан

КАДУДАЛ је: град у Шпанији презиме једног побуњеника назив једног средњовековног епа тропска биљка

ЛЕДИЗАМ је: покрет спортска вештина трговачки термин појава у поларним морима

ПАНАРИЦИЈУМ је: обољење правни термин град у Италији римски песник

СИМ је: део земље животиња део коњске опреме град у Персији

ОДГОВОР

КАДУДАЛ Жорж (1771—1804) је био вођа побуњеника у Вандеји. Он је припремио заверу против Наполеона, па је због тога стрељан.

ЛЕДИЗАМ је покрет енглеских радника почетком 19 века. Циљ му је био уништавање машини и фабрика, јер су његови припадници сматрали да су оне узрок беде радних маса. Због тога је у Енглеској донесен строга закон у циљу сузбијања ледизма. Ледизам је добио назив по кључком раднику Леду, који је први уништио једну парну машину.

ПАНАРИЦИЈУМ је инфекција на прсту (под покожницом, под кожом, у тегљивим ткивима, између покожнице и кости), изражена отоком и jakim болом. Не треба чекати гнојење, него отићи лекару, који просече оболело место чим почне јако да боли.

СИМ је риба из групе кечига, која може да порасте велика и да достигне тежину до 30 килограма. Код нас је има у Дунаву и Сави. Долази из Црног Мора ради икрења.

Гу, симоловине
Малог
Цоннија
и кинеза
Шанг-Лина

НАСТАВИЋЕ СЕ